

שבע מצוות בני נח – שיעור מבוא

מה ניתן ללמוד על החובות והאיסורים שהיו מוטלים על האנושות לפני מתן תורה מתוך האמור בתורה. ראו:

בראשית פרק א כח-ל, ב טו-יז, כא-כד, פרק ד, ו א-יב, ט א-ז, ויקרא יח כד-ל

הסוגיה השבועית היא ברייתת הפתיחה:

סנהדרין דף נו עמוד א למטה "תנו רבנן שבע..." – עמוד ב 'אלוהים זו דינין' עיינו בפסוקים המשמשים מקור וראיה – מה הקשיים? מה משותף לכל מצוות אלה?

מקורות נוספים לעיון

1. תוספתא פרק ו הלכה ט

דרש רבי עקיבא הרי הוא אומר בן אדם יושבי החרבות האלה וגומר והלא דברים קל וחומר ומה אברהם שלא עבד אלא אלוה אחד ירש את הארץ אנו שעובדין אלוהות הרבה אינו דין שנירש את הארץ רבי נחמיה אומר ומה אברהם שלא היה לו אלא בן אחד והקריבו ירש את הארץ אנו שבנינו ובנותינו מקריבין לעבדה זרה אינו דין שנירש את הארץ רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומ' ומה אברהם שלא היה לו במי לתלות ירש את הארץ אנו שיש לנו במי לתלו' אינו דין שנירש את הארץ ואני אומר ומה אברהם שלא נצטווה אלא מצות יחידות ירש את הארץ אנו שנצטוינו על כל מצוות אינו דין שנירש את הארץ תדע שכן תשמע מתשובה שהנבי' משיבן אתה למד שנ' כה אמ' ה' על הדם תאכלו וגו' עמדתם על חרבכם וגומר על הדם תאכלו (ואת הארץ) זה אבר מן החי ועיניכם תשא אל גלולכם זו עבודה זרה ודם תשפוכו זו שפיכות דמים עמדתם על חרבכם זו עינוי דין וגזל עשיתן תועבה זו משכב זכור ואיש את אשת רעהו טמאתם גילוי ערוה והרי דברים קל וחומר ומה שבע מצוות שנצטוו עליהן בני נח לא עשיתן לפני ואתם אומרים נירש את הארץ ורואה אני את דברי מדברי רבי עקיבא וראה יחזקאל פרק לג כא-כו

הברייתא הפותחת את הסוגיה, היא הברייתא המסיימת את התוספתא למסכת עבודה זרה, העוסקת ביחס לגויים. בין הגמרא שלנו לתוספתא יש הבדלים דקים.

2. תוספתא מסכת עבודה זרה (צוקרמאנדל) פרק ח

הלכה ד - על שבע מצוות נצטוו בני נח על הדינין ועל עבוד' זרה ועל קיללת השם ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל הגזל על הדינין כיצד כשם שישר' מצוין להושיב בתי דינין בעיירות שלהן על עבודה זרה ועל קיללת השם כיצד על גילוי עריות כיצד כל ערוה שבית דין של ישר' ממיתין עליה בני נח מזהרין עליה דברי ר' מאיר וחכמ' אומ' הרבה עריות שאין בית דין של ישר' ממיתין עליה ובני נח מזהרין עליה באלו העריות האומות נידון כדיני האומות ואין לך אלא נערה המאורסה בלבד:

הלכה ה - על שפיכות דמים כיצד גוי בגוי וגוי בישר' חייב ישר' בגוי פטור על הגזל גנב גזל וכן מוצא יפת תואר וכן כיוצא בו גוי בגוי וגוי בישר' אסור וישר' בגוי מותר:

הלכה ו - על אבר מן החי כיצד אבר המדולדל בבהמה ואין בו להעלות ארוכה אסור לבני נוח ואין צריך לומ' לישר' ואם יש בו להעלות ארוכה מותר לישר' ואין צריך לומ' לבני נח נטל ציפור שאין בה כזית ואכלה ר' פוטור ור' אלעז' בר' שמעון מחייב אמר ר' אלעזר בר' שמעון ומה אם על אבר מן הציפור חייב על כולו לא יהא חייב חנקה ואכלה פטור ר' חנניה בן גמליאל אומ' אף על הדם מן החי ר' חידקא אומ' אף על

הסירוס ר' שמעון אומ' אף על הכשפים ר' יוסי אומ' כל האמור בפרשה בני נח מוזהרין עליה שנ' לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעו' ומנ' ומכ' וחובר חבר ושואל אוב וידעני ודו' אל המת כי תועבת י"י אלהיך כל עושה אלה ובגלל התוע' האל י"י מורישם מפניך:

הלכה ז- איפשר שהכתוב ענש עד שלא יזהיר אלא מזהיר ואחר כך ענש מלמד שהזהיר תחילה ואחר כך ענשן:

הלכה ח- ר' אלעז' אומ' אף על הכלאים מותר לבן נח לזרוע ללבוש כלאים אסור להרביע ולהרכיב אילנות:

3. מסכת גרים פרק ב הלכה ה

נפרעין מן הגרים דברי רבי יוסי, רבי יהודה אומר אין נפרעין ממנו, אלא הרי הוא כבן יומו. אמר רבי חנינא בן גמליאל מפני מה הגרים מעוניין, מפני שהן מחשבין, קודם לשנה וקודם לשתים, שאגבה את חובי ושאעשה את צרכי. אמר לו רבי יוסי אלו ממון הן נחסרין, הרי הוא כדבריך, אלא שהם קוברים בנים ובני בנים וחלאים רבים וייסורין באין עליהן, מפני מה מעוניין, מפני שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח.

- מה ניתן ללמוד ממקור זה על היחס בין התורה למצוות בני נח?

4. בבא קמא לח עמוד א

... דא"ר יוסף: עמד וימודד ארץ ראה וכו' - מה ראה? ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום, עמד והתירן להם. איתגורי אתגר? א"כ, מצינו חוטא נשכר! אמר מר בריה דרבנא: לומר, שאפילו מקיימין אותן - אין מקבלין עליהן שכר. ולא? והתניא, ר"מ אומר: מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול? ת"ל: דאשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא אדם, הא למדת, שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול! אמרי: אין מקבלים עליהן שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה, דא"ר חנינא: גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה.

5. חולין צב עמוד א

והיינו דכתיב יאואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף. רבי יהודה אומר: אלו שלשים צדיקי אומות העולם, שאומות העולם מתקיימים עליהם, עולא אמר: אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח, ואין מקיימין אלא שלשה: אחת רש"י שם

שלשים מצות - לא נתפרשו ומהכא הוא דקא יליף.

שארין כותבין כתובה לזכרים - דאע"פ שחשודין למשכב זכור ומייחדין להם זכר לתשמישן אין נוהגין קלות ראש במצוה זו כל כך שיכתבו להם כתובה.

בשר המת - של אדם.

במקולין - באיטליז שאין אוכלין אותו בפרהסיא כל כך ואני שמעתי בשר המת בשר בהמה שמתה מעצמה.

וראה זכריה פרק יא י"ג

6. עבודה זרה סד עמוד א

מיתבי: איזהו גר תושב? כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד עבודת כוכבים, דברי ר"מ; וחכ"א: כל שקיבל עליו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח;

אחרים אומרים: אלו לא באו לכלל גר תושב, אלא איזהו גר תושב? זה גר אוכל נבילות שקבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאיסור נבילות;

7. ירושלמי עבודה זרה פרק ב

רב הושעיה אמר ולמה לי נן פתרין לה דברי הכל כיי דמר רב הונא בשם רב [זכריה יא יב] וישקלו את שכרי שלשים כסף אילו שלשים מצות שעתידין בני נח לקבל עליהן. ורבנין אמרי אילו שלשים צדיקים שאין העולם חסר מהן דמר רב נחמן בשם רבי מנא אין העולם יכול להיות פחות משלשים צדיקים כאבינו אברהם ומה טעם [בראשית יח יח] ואברהם היה יהיה מינין שלשים. פעמים שרובן בבבל ומיעוטן בארץ ישראל פעמים שרובן בארץ ישראל ומיעוטן בבבל סימן יפה לעולם בשעה שרובן בארץ. רבי חיייה בר לולייני בשם רבי הושעיה כל המצות עתידין בני נח לקבל עליהם ומה טעם [צפניה ג ט] כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה ובסוף הן עתידין לחזור בהן ומה טעם [תהילים ב ג] ננתק' את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו זו מצות תפילין זו מצות ציצית.

8. ספרי דברים וזאת הברכה שמג

דבר אחר כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא בלשון אחד אמר להם אלא בארבעה לשונות שנאמר ויאמר ה' מסיני בא זה לשון עברי וזרח משעיר למו זה לשון רומי הופיע מהר פארן זה לשון ערבי ואתה מרבבות קדש זה לשון ארמי.

דבר אחר ויאמר ה' מסיני בא, כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל לא על ישראל בלבד הוא נגלה אלא על כל האומות, תחילה הלך אצל בני עשו אמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם + שמות כ יג+ לא תרצח אמרו כל עצמם של אותם האנשים ואביהם רוצח הוא שנאמר + בראשית כז כב+ והידיים ידי עשו + שם / בראשית / כז מ+ ועל חרבך תחיה הלך אצל בני עמון ומואב אמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם + שמות שם / כ יג+ לא תנאף אמרו לו כל עצמה של ערוה להם היא שנאמר + בראשית יט לו+ ותהרין שתי בנות לוט מאביהן הלך אצל בני ישמעאל אמר להם מקבלים אתם את התורה אמרו לו מה כתוב בה אמר להם + שמות שם / כ יג+ לא תגנוב אמרו לו כל עצמם אביהם ליסטים היה שנאמר + בראשית טז יב+ והוא יהיה פרא אדם וכן לכל אומה ואומה שאל להם אם מקבלים את התורה שנאמר + תהלים קלח ד+ יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך יכול שמעו וקבלו תלמוד לומר + מיכה ה יד+ ועשיתי באף ובחימה נקם את הגוים אשר לא שמעו לא דיים שלא שמעו אלא אפילו שבע מצות שקבלו עליהם בני נח לא יכלו לעמוד בהם עד שפרקום כיון שראה הקדוש ברוך הוא כך נתנם לישראל, משל לאחד ששילח את חמורו וכלבו לגרן והטעינו לחמור לתך ולכלב שלש סאים היה החמור מהלך והכלב מלחית פרק ממנו סאה ונתנו על החמור וכן שיני וכן שלישי כך ישראל קבלו את התורה בפירושיה ובדקדוקיה אף אותם שבע מצות שלא יכלו בני נח לעמוד בהם ופרקום באו ישראל וקבלום לכך נאמר ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו.

9. תהלים פרק ו א

לְמַנְצַח בְּנִגְיוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד:

מדרש תהלים (בובר) מזמור ו

על השמינית - תרין אמוראין (שני אומראים), חד אמר: על שש מצות שנצטווה אדם הראשון, שנאמר ויצו ה' אלהים (בראשית ב יו), ונח נצטווה על אבר מן החי, ואברהם על המילה, ואחרינא (והאחר, השני) אמר: על המילה שנתנה לשמונה.

- שני האמוראים מסכימים שהמזמור מדבר על המילה - עיינו במזמור - מה הקשר למילה?

- מה משמעות המחלוקת? מזה משנה מהיכן לומדים את המילה?

כיצד רואה הרמב"ם את ההתפתחות הדתית והמוסרית?

10. רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה א

על ששה דברים נצטווה אדם הראשון: על ע"ז, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי עריות, ועל הגזל, ועל הדינים, אע"פ שכולן הן קבלה בידינו ממשה רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה, הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, נמצאו שבע מצות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטווה עמרם במצות יתירות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.